

REFERENCES

- BATSCHLET, E., 1965: Statistical methods for the analysis of problems in animal orientation and certain biological rhythms. – Washington, D. C., A. I. B. S. Monograph.
- EMLÉN, S. T. and J. T. EMLÉN, 1966: A technique for recording migratory orientation of captive birds. – *Auk* 83: 361-367.
- RABØL, J., 1969: Orientation of autumn migrating Garden Warblers (*Sylvia borin*) after displacement from western Denmark (Blåvand) to eastern Sweden (Ottenby). A preliminary experiment. – *Dansk Ornith. Foren. Tidsskr.* 63: 93-104.
- RABØL, J., 1970a: Displacement and phaseshift experiments with nightmigrating Passerines. – *Orn. Scand.* 1: 27-43.
- RABØL, J., 1970b: Transformation of colour degrees to number of jumps using the Emlén orientation technique. – *Dansk Ornith. Foren. Tidsskr.* 64.
- RABØL, J., H. NOER and R. DANIELSEN (in print): Bird migration observed by radar in Denmark october 1968 to september 1969. – *Dansk Ornith. Foren. Tidsskr.*
- SIEGEL, S., 1956: Nonparametric statistics for the behavioral sciences. – Mc Graw-Hill, New York.

MS received 15. June 1970.

Authors address: Zoological Laboratory, Universitetsparken 15, 2100 København Ø.

Iagttagelser over Bjergvipstjertens (*Motacilla cinerea*) træk og overvintring i Danmark

Af

OLE HAVE JØRGENSEN

(With a Summary in English: *Observations on the Migration and Wintering of the Grey Wagtail (Motacilla cinerea) in Denmark.*)

INDLEDNING

Kendskabet til Bjergvipstjertens (*Motacilla cinerea*) forekomst i Danmark uden for yngletiden har hidtil været ret fragmentarisk, men i kraft af de senere års øgede feltornithologiske aktivitet foreligger der nu et stort antal iagttagelser, der udbygger kendskabet til artens træk og overvintring.

I forbindelse med undersøgelsen over artens udbredelse som ynglefugl i Danmark (JØRGENSEN 1970) foretoges observationer på en række ynglelokaliteter året

igennem. Desuden er landets ornithologer blevet opfordret til at indsende iagttagelser gjort uden for yngletiden i årene 1960-70, og i vintrene 1967-70 var flere ornithologer behjælpelige med en optælling på velguede lokaliteter.

Det fremkomne materiale anvendes til en analyse af de danske Bjergvipstjerters træk- og overvintringsforhold samt en omtale af den skandinaviske ynglepopulations mulige indflydelse på de danske forekomster.

MATERIALE

Indsamlingen af egne iagttagelser er hovedsageligt foretaget ved Grejsåen ved Vejle, idet der her findes landets største ynglebestand, regnet i par pr. km åløb (10 par på 17 km åløb) (JØRGENSEN 1970). For at afrunde tidligere års mere ujævne iagttagelsesmønstre, søgte jeg i perioden juli 1969–maj 1970 at foretage kontinuerte tællinger på velegnede lokaliteter langs denne å. Planerne om kontinuitet kunne desværre ikke følges helt, men resultatet (tabel 1) svarer fuldt ud til de tidligere års erfaringer. Det samlede materiale anses derfor for tilstrækkeligt til en bearbejdning.

Bjergvipstjertens yngleområde er begrænset til Øst- og Midtjylland, men da arten årligt er truffet på øerne, var det nærliggende også at samle disse iagttagelser til en analyse. Alle iagttagelser uden for Jylland samt alle iagttagelser af træk fremgår af tabel 2.

Desværre må denne undersøgelsesform siges at være forbundet med en vis usikkerhed, idet arten kan overses ved et besøg på en lokalitet, da den i vinterperioden er tavs og ret sky. For en iagttager med et godt kendskab til arten mindskes usikkerheden dog, og for Grejså-materialet opvejes den af det store antal iagttagelser.

RESULTATER

Der har hidtil hersket en del usikkerhed om de danske Bjergvipstjerters træk- og overvintringsforhold, idet det har været småt med feltundersøgelser (se dog RABØL 1962), og ringmærkningen har endnu ikke givet resultater.

Det har tidligere været antaget, at arten overvejende var stand-strejffugl (SALOMONSEN 1967), men som det skal vises i det følgende, er der større rimelighed i at betragte arten som strejf-trækfugl.

De fleste bjergvipstjertpar ved Grejsåen afslutter opfostringen af sidste kuld i løbet af juni, og allerede på dette tidspunkt begynder de første fugle at strejfe, idet de forsvinder fra ynglelokaliteterne.

Ringmærkningen af ca. 25 fugle i månederne juli–september viser, at fuglene også i denne tid strejfer en del rundt. Nogle fugle forsvinder helt fra åen, mens andre er stationære i længere tid. Enkelte lokaliteter er særlig foretrukne, og her træffes fugle ved næsten hvert besøg.

I månederne august–september er bestanden ved Grejsåen af en størrelsesorden på 5–10 fugle.

De sidste fugle forsvinder fra Grejsåen i løbet af oktober–medio november.

Fra november–februar foreligger kun 3 iagttagelser. Materialet omfatter ca. 100 observationer i årene 1965–70.

I løbet af marts ankommer ynglefuglene til lokaliteterne ved Grejsåen. Ankomsten varierer noget efter vejrforholdene, men i løbet af de første dage i april er alle par som regel ankommet.

Der er ikke udført lignende kontinuerte iagttagelser i andre dele af yngleområdet, men der er dog grund til at anse resultatet af Grejså-undersøgelsen for gældende for den danske ynglebestand som helhed.

Man har hidtil især stået tvivlende over for spørgsmålet om, hvor almindelig Bjergvipstjerten er som overvintrende i yngleområdet. Alle iagttagelser fra årene 1960–70 fremgår af tabel 2. Selvom tallene ikke som for Grejsåens vedkommende kan sættes i relation til feltaktiviteten, giver de dog grundlag for at tvivle på, at betegnelsen af de danske Bjergvipstjertter som standfugl er ganske korrekt.

Forekomster uden for yngleområdet

Alle iagttagelser fra Øerne (1960–70) fremgår af tabel 2. Disse fugles herkomst er

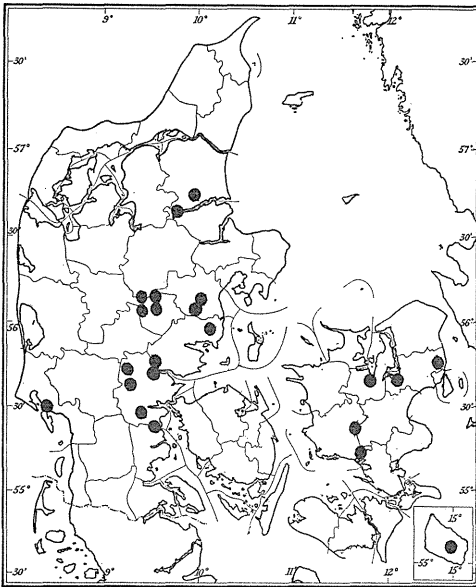

Fig. 1. Lokalteter, hvor vinteriagttagelser af Bjergvipstjerten er gjort i årene 1960–70 (december–februar).

Fig. 1. Localities where winter-observations of the Grey Wagtail have been made in the years 1960–70 (December–February).

Tabel 1. Resultatet af optællinger ved Grejsåen 1969–70.

Table 1. The result of the counts along the rivulet Greis 1969–70.

Dato	Antal lokaliteter besøgt	Antal fugle iagttaget
Date	No. localities visited	No. birds observed
16.7.69	8	9
20.7.69	6	9
10.8.69	7	7
19.8.69	8	5
28.8.69	8	5
31.8.69 ¹⁾	11	7
6.9.69	9	5
19.9.69	10	5
10.10.69	10	4
25.10.69	9	1
23.11.69	9	1
26.1.70	10	0
7.2.70	9	0
15.3.70	9	0
26.3.70	9	0
27.3.70	9	1
28.3.70	9	3
17.4.70	9	9

¹⁾ Hele åløbet undersøgt (fra Vejle til Fårup sø).
¹⁾ The whole rivulet investigated.

Tabel 2. Alle vinteriagttagelser fra Jylland samt alle iagttagelser fra den øvrige del af Danmark i årene 1960–70. Trækobservationerne stammer fra alle dele af landet, og nogle indgår således i tallene fra øerne.

Table 2. All winter-observations from Jutland and all observations from the rest of Denmark in the years 1960–70. The migration-observations come from all parts of the country.

	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Marts	April
Jylland					5	11	7	6		
Sjælland		2	1	10	6	3	1	3	5	4
Fyn				2					1	1
Bornholm				1	1		1		2	1
Lolland-Falster + Langeland + Møn			1	1					1	
Trækobservationer ¹⁾										
Migration observations ¹⁾	1	3	4	11					8	7

¹⁾ Alle observationer af direkte trækkende fugle samt observationer af rastende fugle på atypiske lokaliteter (strandkanter, søbredder etc.).

¹⁾ All observations of migrating birds plus observations of resting birds in atypical habitats (beaches etc.).

det vanskeligt at udtale sig endeligt om, men for de sjællandske iagttagelsers vedkommende findes der en god overensstemmelse mellem det store tal for oktober og artens udtrækstid ved Falsterbo. Der må derfor være grund til at regne med, at en del fugle stammer fra den svenske ynglebestand.

Frå månederne november–februar foreligger kun 13 iagttagelser, selvom der i denne periode i de senere år har været udfoldet stor aktivitet ved de sjællandske åer i forbindelse med fangst af vandstære (NØRGÅRD 1970).

Trækiagttagelser

Der foreligger 34 iagttagelser af trækken- de fugle fordelt på landets forskellige træk- lokaliteter (tabel 2). Antallet af iagttagel- ser er steget i de sidste år, og skal givet ses på baggrund af den øgede fuglestations- aktivitet, samtidig med at arten sikkert tid- ligere i høj grad er blevet overset. Selvom den danske ynglebestand har været i frem- gang de senere år (JØRGENSEN 1970), af- spejles dette ikke i trækiagttagelserne.

Biotopvalg uden for yngletiden

Størstedelen af iagttagelserne uden for yng- letiden er gjort på de samme biotoper, som

af arten er foretrukket i yngletiden, dvs. vandmøller, dambrug o. lign. I træktiderne træffes arten desuden rastende på atypiske biotoper som strande og søbredder.

I perioder med streng frost kan over- vintrende fugle tvinges til at søge føde ved rensningsanlæg, åudmundiger og andre områder med særlig stærk vandcirkulation, der forhindrer isdannelse.

Jeg vil gerne rette en tak til alle, der har tilsendt deres iagttagelser.

Sammenfatning

Selvom der i øjeblikket ikke foreligger di- rekte beviser, må man på grundlag af det her fremlagte materiale betragte de i Dan- mark ynglende Bjergvipstjarter som over- vejende træk- eller strejffugle. Enkelte fug- le træffes årligt overvintrende (se fig. 1), men der kan ikke siges noget om, hvor dis- se fugle kommer fra, ud over at sandsyn- ligheden taler for, at de stammer fra nord- ligere populationer.

Borttrækket sker i september–oktober og falder sammen med et gennemtræk af de skandinaviske fugle, der især bemærkes på træksteder og på Sjælland.

De danske ynglefugle ankommer i marts –primo april. På samme tid ses et antal fugle på nordgående træk.

SUMMARY IN ENGLISH

Observations on the Migration and Wintering of the Grey Wagtail (Motacilla cinerea) in Denmark.

During the years 1965–70 information on the occurrence of the Grey Wagtail in Denmark outside the breeding season was collected. The study is entirely based on observations as the ringing of Danish Grey Wagtails has hitherto been rather ineffective.

Observations on the breeding-localities (see Table 1) have shown that most of the population is summer-resident or dispersing resident. A few birds are seen within the breeding-area (see JØRGENSEN 1970) during the winter but these birds

are assumed to be winter-visitors from Scandinavia.

The breeding birds start dispersing in July and normally they disappear during October.

In spring they return in March depending on the weather. After the first week of April most pairs are back on the breeding localities.

All observations of the species outside Jutland from the years 1960–70 can be seen from Table 2. Every year a few birds winter on Zealand.

Passage-migrants are observed every year from

ultimo August to medio October and from ultimo March to medio April.

In these periods birds are sometimes seen resting on beaches and other atypical localities. The

rest of the year they are found along rivulets, water-mills etc. Severe periods during the winter sometimes force the birds to seek other habitats where the water is still open.

LITTERATUR

JØRGENSEN, O. H., 1970: Bjergvipstjertens (*Motacilla cinerea*) udbredelse som ynglefugl i Danmark. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 64: 70–77.

NØRGÅRD, K. P., 1970: Vandstære. – Feltornithologen 12: 26–28.

RABØL, J., 1962: Bjergvipstjert. – Feltornithologen 4: 55–59.

SALOMONSEN, F., 1967: Fugletrækket og dets gåder. – København.

Manuskriptet modtaget 28. juli 1970.

Forfatterens adresse: Zoologisk Museum, Universitetsparken 15, 2100 København Ø.

Iagttagelser af fuglelivet ved Sydvestamager 1964-1966

Af

BENT BØGGILD PEDERSEN, SVEND PEDERSEN
og STIG KJÆRGAARD RASMUSSEN

(With a Summary in English: *Observations of Birds on SW-Amager 1964-1966.*)

INDLEDNING

På Sydvestamager ligger den velkendte skov Kongelunden. Skoven samt strandarealerne vest og sydvest for denne er uden tvivl en af de lokaliteter her i landet, der er hyppigst besøgt af ornithologer. Selv har vi besøgt området jævnligt siden 1957. Til trods for de talrige besøg er der kun fremkommet ret få og spredte publiceringer, hovedsagelig af de sjældnere iagttagelser. En samlet oversigt er aldrig blevet offentliggjort. Derfor besluttede vi os til at foretage mere systematiske optællinger net-

op med henblik på en samlet fremstilling af områdets fugleliv.

Artiklen, der først og fremmest er opbygget på grundlag af materiale fra 1964 og 1966 samt i mindre omfang fra 1965, omhandler i det væsentligste kun strandarealerne, men nogle få data fra hegnene i nærheden af skoven er nævnt. Endvidere er nogle få iagttagelser fra før 1964 medtaget. Under artsgennemgangen er nogle almindelige arter udeladt, ligesom ikke alle data for de behandlede arter er medtaget.